

виконуватися відповідно до Кримінального процесуального кодексу, положення якого регламентують діяльність органів слідства, нам необхідно створити міцний базис для попередження несподіванок та провести дії превентивного характеру, щоб уникнути проблем у майбутньому.

Такі положення забезпечуватимуть нормальну діяльність механізму кримінальної юстиції і, відповідно, дозволять ефективно проводити слідчі (розшукові) дії навіть за таких несприятливих умов як війна.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав»: Закон України від 15.03.2022 № 2125-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану»: Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Волошина В. К.

Кальчева Ірина Сергіївна, Контарь Мар'яна Олександрівна

студентки 3-го курсу

факультету адвокатури та антикорупційної діяльності

Національного університету «Одеська юридична академія»

«ДЕЛЕГУВАННЯ» ПОВНОВАЖЕНЬ СЛІДЧОГО СУДДІ КЕРІВНИКАМ ВІДПОВІДНИХ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Судовий контроль, що виступає невідкладним інструментом судового захисту прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження, покликаний в повному обсязі забезпечити реалізацію засади змагальності на стадії досудового розслідування. Саме завдяки існуванню слідчого судді в якості незалежного арбітра на стадії

досудового розслідування можна говорити про належний механізм контролю за законністю та обґрунтованістю рішень, дій та бездіяльності слідчого і прокурора, що суттєво можуть обмежувати конституційні права особи шляхом застосування певних заходів забезпечення кримінального провадження.

Наразі введений в країні воєнний стан призвів до вимушених коректив у житті кожного громадянина. Зараз існують об'єктивні перешкоди для нормального та законного здійснення відповідних процесуальних процедур. Кримінальне процесуальне законодавство зазнало суттєвих змін та доповнень, зокрема і значна частина прийнятих змін направлена на регулювання кримінального процесу в умовах воєнного стану.

У зв'язку з цим були внесені відповідні зміни до Кримінального процесуального кодексу України, що стосуються особливого режиму досудового розслідування.

Детально розглянувши головні законодавчі новації, що суттєво змінюють порядок здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану, а саме аналізуючи положення статей 615-616 розділу IX¹ КПК України, можемо чітко говорити про «делегування» повноважень слідчого судді керівникам відповідних органів прокуратури [3]. Проте, одразу слід підкреслити, що такі зміни діятимуть лише на період воєнного стану та обумовлюються об'єктивною неможливістю здійснення слідчим суддею своїх повноважень.

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України маємо перелік статей, відповідно до яких, через об'єктивну неможливість, прописані повноваження виконуватиме керівник відповідного органу прокуратури за наявності відповідного клопотання. Процесуальні можливості прокурора тут зазнають суттєвого розширення – починаючи з санкціонування обшуку житла/особистого володіння особи і закінчуючи обранням запобіжного заходу. Тобто мова йде про суттєву концентрацію повноважень у руках прокурорів і фактичну відсутність здійснення судового контролю на досудовому розслідуванні.

Відповідно перше, що залишилося поза увагою законодавця, є питання щодо конкретного переліку випадків «об'єктивної неможливості» виконання повноважень слідчими суддями. В кінцевому результаті маємо ситуацію, коли прокурор на власний та необмежений розсуд визначатиме, в якому випадку відсутня об'єктивна можливість в частині здійснення повноважень слідчим суддею, відтак високою є

вірогідність інтерпретації у власних інтересах, що однозначно призводитиме до порушення прав і свобод особи.

Майже схожа ситуація спостерігається із залученням захисника при проведенні окремої процесуальної дії. При неможливості безпосередньої участі захисника законодавець зобов'язав слідчого, прокурора здійснити це за допомогою технічних засобів відео- та аудіозв'язку. Власне, залучення захисника в такому режимі призведе до неможливості ефективного виконання ним своїх обов'язків, оскільки, до прикладу, без його особистої присутності неможливо повністю та об'єктивно зібрати всі наявні докази та не допустити з боку слідчих та оперативних працівників порушення процесуальних процедур. Таким чином, напряду нівелюється роль захисника.

В контексті вище наведеного не можна говорити про достатнє забезпечення підозрюваного правом на захист, зокрема, дотримання сторонами принципу змагальності, що неодмінно стане предметом подальших скарг про недотримання ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1]. До того ж несправедливий судовий розгляд в подальшому призведе до ухвалення свавільного рішення, на чому неодноразово наголошував ЄСПЛ [4].

Отже, аналіз кожного нововведення є досить трудомістким процесом, проте певна тенденція розширення можливостей щодо зловживань процесуальним становищем є абсолютно очевидною. Відповідно маємо ситуацію, коли проти підозрюваного/обвинуваченого виступає ціла машина державного обвинувачення, а сторона захисту опинилася у завідомо програшному становищі, що неабияк ґрунтовно викликало обурення у адвокатської спільноти. Відтак, говорячи про концентрацію повноважень, неодмінно виникає питання про ризики зловживань з боку сторони обвинувачення.

Якщо подивитися на ситуацію з боку законодавця, який ставить у пріоритет захист прав особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, такі трансформації положень КПК України вбачаються обґрунтованими. Кримінальні провадження, досудове розслідування щодо яких провадиться в період воєнного стану, можна буде продовжити, призупинити чи передати обвинувальний акт до суду, в межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування. Отже, головним обґрунтуванням вищевказаних нововведень залишається забезпечення функціонування кримінальної юстиції в умовах воєнного стану наскільки це є можливим.

Відтак, послідовно аналізуючи новели КПК України, виникає досить не мало питань і найочевидніше з них: чи можемо ми взагалі в даній ситуації говорити про інститут судового контролю делегованих повноважень в контексті ч. 1 ст. 124 Конституції України [2].

Беручи до уваги все вище зазначене, вбачається за необхідне в найкоротші строки отримати відповіді на законодавчому рівні на такі нагальні питання, уточнюючи відповідні норми, аби потім не ставилося питання про здійснення неефективного судового контролю через юридичну невизначеність процедур, а наразі доведеться сподіватися на об'єктивне, усестороннє розслідування кримінальних правопорушень та неупередженість при здійсненні тимчасово покладених повноважень інститутом прокуратури та слідства.

На сьогоднішній день отримання частини компетенції слідчих суддів є серйозною відповідальністю для сторони обвинувачення. У зв'язку з вищевикладеним, з настанням миру, кожне рішення, прийняте за воєнного стану, має бути детально проаналізоване судом.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Надточий проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 15 травня 2008 року (заява № 7460/03). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_404#Text

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Волошина В. К.